Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2015–2016

34 255

Voorstel van wet van het lid Lodders tot wijziging van de Pensioenwet, de Wet verplichte beroepspensioenregeling en de Wet op de loonbelasting 1964 in verband met verbetering van premieregelingen (Wet verbeterde premieregeling)

G

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 19 mei 2016

Ik wil de fracties van het CDA en 50PLUS bedanken voor de gestelde vragen. Daaruit blijkt dat zij het wetsvoorstel zeer nauwkeurig bestudeerd hebben. In deze nota naar aanleiding van het verslag zal ik de vragen zo goed mogelijk beantwoorden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie constateren dat de keuze tussen een vast en een variabel pensioen veel onzekerheden met zich meebrengt. Zij vragen welk probleem met dit wetsvoorstel wordt opgelost.

Antwoord
Het wetsvoorstel biedt deelnemers met een premieovereenkomst de keuze tussen een vast en een variabel pensioen. Bij de keuze voor een variabel pensioen wordt het kapitaal voor de deelnemer gedeeltelijk risicodragend doorbelegd in de uitkeringsfase. Daarmee wordt de afhankelijkheid van de rentestand op één aankoopmoment verminderd. Juist ouderen hebben nu last van één aankoopmoment. Dit wetsvoorstel helpt hen om de kans op een hoger pensioen te vergroten.

De ontwikkeling van het variabele pensioen hangt samen met de rendementen over deze beleggingen. Een variabel pensioen is naar verwachting hoger dan een vast pensioen, maar toekomstige beleggingsrendementen zijn inderdaad niet zeker. Voorafgaand aan de keuze tussen een vast en een variabel pensioen krijgt de deelnemer een indicatie van de hoogte van het variabele pensioen in een verwacht scenario, een goedweer- en een slechtweerscenario. Daarbij wil ik benadrukken dat het er uitdrukkelijk een keuze gemaakt moet worden voor een variabel pensioen.

De leden van de CDA-fractie vragen een inschatting van de fondsen en de deelnemers die op het moment van het ingaan van de wet theoretisch hiervan kunnen profiteren.

kst-34255-G
ISSN 0921 - 7371
’s-Gravenhage 2016

Antwoord
De voorgestelde verruiming van het wettelijk kader voor premieovereenkomsten geldt voor alle pensioenuitvoerders. Deze wet richt zich op premie- en kapitaalovereenkomsten. Alle deelnemers met een dergelijke overeenkomst kunnen hier in theorie direct van profiteren. Het gaat om ongeveer een miljoen regelingen.

De leden van de CDA-fractie vragen of het juist is dat een pensioenfonds enkel een variabel pensioen kan aanbieden als de werkgever tenminste 10% van de premie bijdraagt. Deze leden veronderstellen dat bedrijfstakpensioenfondsen hierdoor geen variabel pensioen kunnen aanbieden.

Antwoord
Op grond van de bepalingen in de Pensioenwet over de taakafbakening tussen pensioenfondsen en verzekeraars, waar de leden van de CDA-fractie op doelen, geldt voor een basispensioenregeling in de vorm van een premieovereenkomst welke door een pensioenfonds wordt uitgevoerd dat de werkgeverspremie ten minste tien procent van de premie voor de basispensioenregeling bedraagt. Dit voorschrift is niet van toepassing op een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds.
Voor *vrijwillige* premieovereenkomsten geldt dat alle pensioenfondsen, en dus ook de verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen, met als basispensioenregeling een uitkeringsovereenkomst, een vrijwillig variabel pensioen alleen kunnen uitvoeren als de werkgever minstens 10% van de premie voor zijn rekening neemt.

De leden van de CDA-fractie vragen in te gaan op de stelling dat het aanbieden van twee life cycles niet goed past bij de situatie van pensioenfondsen die ook bij de vaste uitkering doorbeleggen.

Antwoord
Deze stelling acht ik niet juist. De verplichting om in het beleggingsbeleid rekening te houden met de voorkeur van de deelnemer voor een vast of een variabel pensioen wordt per 1 januari 2018 van toepassing op alle uitvoerders van een premieovereenkomst. Deze verplichting heeft betrekking op de afbouw van het beleggingsrisico in de resterende opbouwperiode. Bij de keuze voor een variabel pensioen is het belang van de betrokken deelnemer ermee gediend dat het beleggingsrisico niet verder wordt afgebouwd dan past bij zijn risicoprofiel.
Bij de keuze voor een vast pensioen is het juist in het belang van de deelnemer om diens individuele beleggingsrisico wel sneller af te bouwen, zodat het renterisico op de pensioendatum al gedurende de opbouwperiode geleidelijk wordt verminderd. Deze uitgangspunten gelden evenzeer voor de deelnemers van pensioenfondsen.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe kan worden waargemaakt dat de projectierente risicovrij is. Is met de keuze voor een prudente projectierente de kans op een positieve schok groter dan die op een negatieve schok, vragen deze leden. Leidt risicodeling in dat geval niet tot bevoordeling van jongeren?

Antwoord
Het wetsvoorstel bepaalt dat de projectierente wordt gebaseerd op de rentetermijnstructuur die DNB maandelijks publiceert voor de waardering van de verplichtingen van pensioenfondsen, kortweg aangeduid als de risicovrije rente. In het kader van een variabel pensioen zal echter niet risicovrij worden belegd. De beleggingsrendementen zullen hierdoor fluctueren en in een slechtweerscenario lager kunnen zijn dan de risicovrije rente. Door de toepassing van een collectief spreidingsmecha-

nisme wordt dit risico gedeeltelijk bij de oudere pensioengerechtigden weggenomen en doorgeschoven naar de jongeren binnen de toedelingskring.
Hier staat tegenover dat het gemiddelde beleggingsrendement naar verwachting hoger zal zijn dan de risicovrije rente. Dat is juist een voordeel voor de jongeren. Per saldo is de risicodeling op grond van het wetsvoorstel evenwichtig.

Vragen en opmerkingen van de leden van de 50PLUS-fractie

Punt 2. Projectierendement

In reactie op verschillende vragen over de stand van zaken van het onderzoek naar aanleiding van de motie Vermeij en De Vries (Kamerstukken II 2015/16, 34 255, nr. 22) verwijs ik naar de brief van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van heden, waarmee het onderzoeksrapport aan uw Kamer is aangeboden.

De leden van de fractie van 50PLUS vragen om een reactie op de stelling dat geen reactie is gegeven op de stelling dat de uitkeringen stabiel en niet structureel dalend moeten zijn.

Antwoord
Het wetsvoorstel biedt de mogelijkheid te kiezen voor een variabel pensioen maar sluit niet uit dat de pensioenuitkeringen gemiddeld stabiel zijn. Doordat de projectierente op de risicovrije rente is gebaseerd, ontstaat naar verwachting een stijgend uitkeringspatroon. Door in de uitkering een vaste daling in te bouwen, ontstaat naar verwachting een stabiel uitkeringspatroon.
Dit wordt geïllustreerd in het rapport van Netspar naar aanleiding van de motie Vermeij en De Vries dat de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid u op of 20 mei heeft aangeboden[1]. Zie hiervoor in het bijzonder de figuren 1 en 2.

De leden van de fractie van 50PLUS vragen een reactie op de stelling dat het wetsvoorstel onvoldoende is getoetst op begrijpelijkheid en uitvoerbaarheid.

Antwoord
Voorliggend wetsvoorstel behelst technische materie, dat is eigen aan het pensioendossier. Het gaat immers om veel geld dat over een hele lange termijn wordt ingelegd en belegd. Bovendien moet – waar collectieve risico's worden gedeeld – het vermogen eerlijk worden verdeeld over alle deelnemers en pensioengerechtigden. Daar zijn ingewikkelde berekeningen voor nodig. Die ingewikkelde berekeningen hoeven niet gemaakt te worden door de deelnemers zelf, dat doen pensioenuitvoerders. Zij moeten de wet begrijpen, uitvoeren en hierover communiceren. Dit is niet eenvoudig, maar het pensioenveld is positief gestemd over voorliggend voorstel. Sociale partners zijn, net zoals nu het geval is, aan zet bij het uitleggen van de pensioenregeling.

De leden van de 50PLUS-fractie vragen – onder verwijzing naar een brief van de Kring van Pensioenspecialisten – of de communicatie met deelnemers niet eenvoudiger is als de projectierente wordt gebaseerd op het verwacht rendement dan bij een projectierente op basis van de risicovrije rente met de mogelijkheid van een vaste daling.

---

[1] Netspar, *Onderzoeksrapport Projectierentes in verbeterde premieregelingen*, mei 2016

Antwoord
In de memorie van antwoord (Kamerstukken I 2015/16, 34 255, D) is een «proeve van voorlichting» gegeven voor een uitkeringspatroon met een periodieke vaste daling. Het gaat hierbij om een voorbeeld, maar geeft wel een indicatie dat het mogelijk is om in begrijpelijke taal te communiceren over de vaste daling. Voor de informatieverstrekking over de variabele pensioenuitkering zullen standaardmodellen gebruikt gaan worden (artikel 7d AMvB).

De leden van de 50PLUS fractie spreken hun voorkeur uit voor een projectierente die tot gevolg heeft dat de pensioenuitkering gelijk blijft als het fonds het verwachte rendement haalt, daalt wanneer het fonds minder rendement haalt dan verwacht en stijgt wanneer het fonds meer rendement haalt dan verwacht. Deze leden achten dit een simpeler verhaal dan een dalende uitkering.

Antwoord
Het wetsvoorstel maakt de door de leden van de 50PLUS-fractie voorgestane systematiek mogelijk. Als in het uitkeringspatroon een vaste daling wordt ingebouwd die correspondeert met de stijging als gevolg van het verwachte overrendement, kan de pensioenuitvoerder in de communicatie aan de deelnemer een dergelijk patroon laten zien. Indien het verwachte rendement feitelijk wordt geboekt zal het uitkeringspatroon naar verwachting gelijk blijven. Mee- en tegenvallers leiden tot een hoger, respectievelijk lager pensioen. Dit wordt geïllustreerd met figuur 4 in het eerder aangehaalde onderzoeksrapport van Netspar naar de voor- en nadelen van varianten van projectierentes.

De leden van de 50PLUS fractie vragen een reactie op de mening van de Pensioenfederatie dat het verwachte rendement beter past bij een premieovereenkomst.

Antwoord
Het onderzoek van Netspar bevestigt dat er bij toepassing van een projectierente op basis van het verwacht rendement bij het collectief toedelingsmechanisme met een spreiding van financiële mee- of tegenvallers sprake zou zijn van ex-ante herverdeling. Sommige leeftijdsgroepen zouden vooraf consistent worden bevoordeeld ten nadele van andere leeftijdsgroepen, wanneer er gebruik zou worden gemaakt van een hogere projectierente dan de risicovrije rente[2]. Een dergelijke herverdeling is onwenselijk en niet houdbaar. Het is bovendien overbodig omdat met een vaste daling hetzelfde verwacht uitkeringspatroon en bijbehorende risico's kan worden gerealiseerd zonder ex ante herverdeling.

De leden van de 50PLUS-fractie vragen waarom het amendement dat regelt dat de projectierente voor alle contractsvarianten moet worden gebaseerd op de risicovrije rente, niet is ontraden.

Antwoord
In de Tweede Kamer bleek een grote behoefte aan één rente voor zowel de individuele als de collectieve variant. Een grote meerderheid gaf aan dat één rente voordelen heeft boven verschillende rentes. Zo is er een

[2] De onderbouwing is dat een hogere projectierente resulteert in een hogere eerste uitkering terwijl het risico behorend bij het voordeel van een hogere uitkering door spreiding van tegenvallende beleggingsresultaten naar de toekomst geschoven wordt, oftewel het nadeel van meer risico op tegenvallende beleggingsresultaten wordt door spreiding niet (volledig) gedragen door de deelnemers die wel het voordeel hebben van een hogere uitkering. Het hogere pensioen (voordeel) en meer risico (nadeel) worden op deze wijze dus oneerlijk over generaties verdeeld.

gelijk speelveld bij de aankoop van een pensioen bij een individuele regeling en een collectieve regeling. Daarnaast komt dit de eenvoud van het stelsel ten goede en daarmee ook de begrijpelijkheid van de deelnemers en gepensioneerden. De initiatiefnemer heeft om die reden ook het amendement overgenomen. De rente waarmee nu gewerkt wordt betreft de risicovrije rente. Door het hanteren van de risicovrije rente treden er, bij de collectieve variant, geen ex-ante herverdelingseffecten op. Een projectierente met een opslag, of simpelweg een hogere projectierente dan de risicovrije rente, zou binnen de collectieve variant kunnen leiden tot het bevoordelen van oudere gepensioneerden ten koste van jongere gepensioneerden en/of deelnemers. Gepensioneerden ontvangen dan een pensioenuitkering die gebaseerd is op het verwachte rendement zonder dat deze rendementen al daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Daarmee wordt mogelijk een voorschot genomen op geld dat er nog niet is en treedt er (ex-ante) herverdeling op.

Het wetsvoorstel biedt echter de mogelijkheid om de uitkering, in zowel de individuele variant is de collectieve variant, zo te verdelen over de looptijd dat een hogere uitkering bij pensioeningangsdatum kan worden gerealiseerd (de zogenaamde systematiek van een «vaste daling»). Het systeem van een vaste daling maakt het mogelijk om een uitkeringsverloop te realiseren wat vergelijkbaar is met een systeem waarbij gerekend wordt met een opslag voor verwacht rendement.

Ook in het veld waren geluiden om te kiezen voor één (projectie)rente. Daar is de initiatiefnemer door het overnemen van bovengenoemd amendement aan tegemoet gekomen. Een aantal partijen pleitte voor het gebruik van het (prudent) verwacht rendement. Omdat dat, bij de collectieve variant, kan leiden tot ex-ante herverdeling heeft de initiatiefnemer besloten om daar niet mee te rekenen.

Het onderzoek van Netspar, Projectierentes in verbeterde premieregelingen, laat zien dat een gemaximeerd verwacht rendement resulteert in herverdelingseffecten tussen leeftijdsgroepen in een collectieve variant. De risicovrije projectierente, met een periodieke vaste daling, leidt in dit onderzoek niet tot herverdelingseffecten.

Punt 3. Onduidelijkheid over het langlevenrisico en nabestaandenpensioen

De leden van de 50PLUS fractie vragen een reactie op de stellingen in de brief van KNVG en NVOG dat het langlevenrisico en het nabestaandenpensioen na de pensioendatum niet duidelijk zijn geregeld.

Antwoord
De vormgeving van het langlevenrisico en het nabestaandenpensioen is in beginsel een zaak voor de partijen die de pensioenregeling overeenkomen en de pensioenuitvoerders. Er is geen noodzaak om dit wettelijk verder in te kaderen dan het wetsvoorstel al doet.

Punt 4. Rekenvoorbeelden

De leden van de 50PLUS-fractie vragen waarom er geen voorbeeldberekeningen zijn geleverd?

Antwoord
De Staatssecretaris is in haar brief van heden op deze vraag ingegaan.

Punt 5. Beleggingseenheden

De leden van de 50PLUS fractie vragen een antwoord op de stelling dat het voorstel geen nadere bepalingen bevat over het begrip pensioeneenheden.

Antwoord
Deze stelling is juist. Vooralsnog is er geen aanleiding voor een nadere invulling van het begrip pensioeneenheden in lagere regelgeving. Pensioenuitvoerders kunnen eenheden definiëren op basis van artikel 2a van de Uitvoeringsregeling Inkomstenbelasting 2001, zoals nu bij lijfrenten plaatsvindt. Dit was ook in het oorspronkelijke initiatiefwetsvoorstel zo voorzien. Het niet nader concretiseren in deze wet leidt er toe dat er meer manieren zijn om een variabel pensioen op basis van eenheden aan te bieden, wat de innovatie van producten ten goede komt. Hiermee wordt ook voldaan aan de wens van de KNVG en de NVOG om niet onnodig de ruimte voor pensioenfondsbesturen te beperken.

De leden van de 50PLUS fractie vragen waarom niet wordt verplichtgesteld dat de deelnemer over de betekenis van de projectierente wordt geïnformeerd.

Antwoord
Voor een deelnemer is vooral van belang om inzicht te krijgen in de gevolgen van een keuze voor een variabel pensioen voor de hoogte van de uitkering en de daaraan verbonden risico's. Pensioenuitvoerders worden verplicht hun deelnemers hierover op transparante wijze te informeren, zoals dat nu ook het geval is. De projectierente, de sterftekansen en andere actuariële uitgangspunten zijn met name van belang voor de pensioenuitvoerders om de hoogte van de pensioenen en de risico's te kunnen bepalen. Verplichte informatie over dergelijke instrumentele data levert slechts extra uitvoeringskosten op die ten koste gaan van het pensioenresultaat voor de deelnemers.

De leden van de 50PLUS fractie vragen waarom de **default** niet aansluit bij de eerder door de deelnemer gemaakte keuze.

Antwoord
Wanneer een deelnemer geen keuze maakt dan ontvangt deze een vaste pensioenuitkering. Dat is de default in dit wetsvoorstel. De initiatiefnemer vindt het van groot belang dat mensen heel bewust moeten kiezen voor een variabele pensioenuitkering. Het product bevat namelijk meer risico dan een vaste nominale uitkering. Pas als de deelnemer of pensioengerechtigde bewust een keuze maakt wordt er overgegaan op een variabele uitkering. Wanneer een deelnemer in de opbouwfase aangeeft te kiezen voor een variabele pensioenuitkering dan hoeft dit op pensioendatum niet nog een keer bevestigd te worden. Het blijft dan dus een variabele pensioenuitkering. De deelnemer heeft hier immers zelf voor gekozen.

De leden van de 50PLUS fractie zijn niet overtuigd van de argumenten voor de maximering van de duur van de spreidingsperiode op 5 jaar. Zij vragen met een voorbeeld toe te lichten op welke wijze jongere deelnemers het risico van oudere pensioengerechtigden kunnen dragen.

Antwoord
De leden van de CDA-fractie hebben een vergelijkbare vraag aan de regering gesteld. Kortheidshalve verwijs ik naar het antwoord op deze vraag in de brief van de Staatssecretaris.

Lodders